

Sporda Kendine Güven Kaynakları Ölçeğinin Türk Popülasyonuna Uyarlanması

Adaptation Study of Source of Sport Confidence Questionnaire for Turkish Population

Araştırma Makalesi

Bülent Okan MİÇOOĞULLARI, Sadettin KİRAZCI

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Ankara.

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Sporda Kendine Güven Kaynakları Ölçeği'nin (SKGKÖ) (Vealey ve diğ., 1998) Türk sporcu popülasyonu üzerinde geçerliliğinin ve güvenilirliğinin test edilmesidir. Çalışmaya 12 farklı spor dalından toplam 409 sporcu gönüllü olarak katılmıştır (\bar{X} yaş=20.47 yıl, Ss=2.81) Bunlardan 192'si erkek (\bar{X} yaş=20.60 yıl, Ss=3.58) ve 217'si kadındır (\bar{X} yaş=20.72 yıl Ss=3.93). Veri toplama aracı olarak Vealey ve diğ. (1998) tarafından geliştirilmiş olan 43 ifadeden ve dokuz alt boyuttan (Uzmanlık, Becerinin Sunumu, Fiziksel ve Zihinsel Hazırlanma, Fiziksel Benlik Sunumu, Sosyal Destek, Antrenör/Koç Liderliği, Empati Deneyimi, Çevresel Rahatlık, Durumsal Uygunluk) oluşan SKGKÖ ve Durumluluk ve Sürekli Sportif Güven ölçeği (DSSGÖ) kullanılmıştır. Verilerin analizinde temel bileşenler faktör analizi kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen 9 faktörlü yapı 42 sorudan oluşmuştur. Ölçekte yer alan 42 madde ölçeğin % 64.57'sini açıklamaktadır. Elde edilen faktör yükleri değerlendirildiğinde .41 ile .78 arasında değişmektedir. Aracın ölçüt geçerliliğini test etmek için SKGKÖ ve DSSGÖ puanla-

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the relationship between agility and body composition, anaerobic power in young soccer players. Twenty three young soccer players (age: 15.83±0.56 years; stature: 172.4±6.4 cm; body weight: 62.2±5.5 kg) volunteered to participate in the study. Anthropometric measurements (stature, body weight, body fat ratio), agility (Illinois and 505 tests), Wingate Anaerobic Power (WanT), and 30 seconds multiple jump tests were applied to soccer players. The relationship between anthropometric variables and agility, and 505 and WanT tests were nonsignificant ($p>0.05$). On the other hand Illinois agility and WanT, where instantaneous peak absolute power (PAP) was measured, anaerobic power (AP), and anaerobic capacity (AC) showed significant ($p<0.05$) correlation ($r = -0.682$, $r = -0.525$, and $r = -0.545$ respectively). Except for PAP, the correlation between relative AP, AC, and Illinois test scores were high ($p<0.05$) ($r = -0.533$, $r = -0.628$, $r = -0.709$ respectively). 30 second multiple jump power values and both of the agility tests showed insignificant correla-

rı arasında hesaplanan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon katsayısı. 38 ile .78 arasında değişirken, ilişkinin yönü pozitifdir. Sonuç olarak, yapılan analizler Sporda Kendine Güven Kaynakları ölçeğinin sporcuların kendine güven duygusu kaynaklarını ölçme ve değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler

Sporda kendine güven, Sporcu, Geçerlik, Güvenirlilik

GİRİŞ

Spor literatüründe başarıyı tanımlama, başarıya ulaşma ve etkileyen olguları belirleme her zaman ilgi çeken bir konu olmuştur. Sporda başarı kavramı içerisinde etkili olduğu düşünülen önemli kavramlardan biri sporcunun performansıdır. Bu bağlamda bilim insanları uzun yıllardır sporda performansı belirleyen ve etkileyen kavramların incelenmesine önem vermişlerdir. Sporda performansı belirleyen ve etkileyen psikolojik faktörlerden biri olarak sporda kendine güven kavramını görülmektedir (Vealey, Hayashi, Garner-Holman, Giacobbi, 1998). Bu kavramın ortaya çıkmasına ve gelişimine sebep olan sporda kendine güven kaynaklarının teorik alt yapısının oluşturulması ve bu altyapının ölçülmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı oluşturma düşüncesi, sporda güven konusu ile ilgili birçok çalışması bulunan Vealey ve arkadaşları tarafından 1998 yılında gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Hays ve diğ., 2007).

Sporda kendine güveni incelerken üç farklı olgu ile karşılaşmaktadır. (Vealey, 1986). Birincisi, tahmin edilen davranışları gerçekleştirmede bireylerin yeterlilik beklentilerinin ölçüldüğü ve 1977 yılında Bandura tarafından geliştirilen öz-yeterlilik teorisi (Bandura, 1997). İkincisi, sporda ki hareketlerin algılanan rekabet teorisi içinde var olan performans beklentilerinin spora adaptasyonu için kullanılmasıdır (Vealey, 1986). Kendine güven duygusunun incelenmesinde ki son aşama ise spora özel olarak konunun kavramlaştırılması ve ölçüm mekanizmalarının geliştirilmesidir (Vealey, 1988).

Sportif güven, spor ve ezersiz ortamını çevreleyen spora özgü örgütsel kültürün yanı sıra genel

tion ($p>0.05$). As a result of this study it can be concluded that the anthropometric variables have no determining influence on Illinois agility test. However, while Illinois agility test and WanT anaerobic power test have significant relationship, 505 test was independent from both anthropometric and power test variables.

Key Words

Sport confidence, Athlete, Reliability, Validity

sosyokültürel güçler tarafından biçimlendirilebilir. Sportif güvenin, diğer kişilik özellikleri gibi pek çok yönü olan, çok boyutlu bir yapı olabileceği belirtilmektedir. Buna göre, kişinin sahip olduğu sportif öz güvenin: fiziksel becerileri öğrenip uygulama, (imgemeleme, akış durumuna geçebilme gibi) psikolojik becerileri kullanabilme, (karar verme, uyum sağlayabilme gibi) algısal becerileri kullanabilme ve fiziksel uygunluk düzeyinden memnun olma gibi boyutları söz konusudur (Weinberger, 2003).

Vealey ve arkadaşları sporda güven kavramını, spora katılım süreci içerisinde psikolojik zindelik olgusunu belirlemek ve arttırmak için önemli bir parametre olarak kabul etmişlerdir. Bununla birlikte fiziksel aktiviteye katılım sonucunda arttırılan güven duygusunun fiziksel aktivite ve spora katılımı arttırmada etkisi olduğu saptanmıştır (Cox, 1994).

Bandura'ya göre öz-yeterlilik inançları, performans becerilerine önemli katkı sağlayabilen bir olgudur. Kişisel ustalık deneyimleri ile temellenen performans becerilerinin öz-yeterlilik üzerinde en güçlü etkiyi ortaya çıkardıkları saptanmıştır (Hardy ve diğ., 2001). Vealey ve diğ. (1998) sportif ortam içerisinde sporcuların öz-yeterlilik düzeylerinin en göze çarpan belirleyicilerinin neler olabileceği sorusunun cevabını bulmaya yönelmişler ve sporcuların, kişisel deneyimlerinin yanı sıra toplumsal, organizasyonel ve demografik faktörlerden etkilendiklerini öngörmüşlerdir. Sonuç olarak ise kategorilere ayırma yoluyla; **Uzmanlık, Becerinin Sunumu, Fiziksel ve Zihinsel Hazırlanma, Fiziksel Benlik Sunumu, Sosyal Destek, Antrenör/Koç Liderliği, Empati Deneyimi, Çevresel Rahatlık, Durumsal Uygunluk** alt boyutlarından oluşan

bir yapı ortaya koymuşlardır (Hays ve diğ., 2007). Vealey ve arkadaşlarının geliştirdiği, sporda kendine güven modelinin gerçek gücünün, ortaya konulan modelin durum temelli olması ve teorik olarak anlamlı bir altyapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Chi-der ve diğ., 2003). Sporda kendine güven duygusunun kaynaklarının, sporda performansın pozitif belirleyicileri arasında bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca çalışmalarda sporda kendine güven kaynaklarının diğer performans değişkenleriyle pozitif korelasyon içinde oldukları belirlenmiştir (Duda, 1992; Swain ve Jones, 1992).

Kendine güven duygusu ile ilgili elde edilen bilgiler ışığı altında 1998 yılında Vealey ve arkadaşları 9 faktörlü bir sporda kendine güven kaynakları ölçeği oluşturmuşlardır. Bu faktör yapısını oluşturan etmenler şunlardır. Kişisel becerilerin geliştirilmesi veya o becerilerde uzmanlaşılması anlamına gelen "**Uzmanlık**"; becerilerin başkalarına gösterilmesi veya becerilerin diğer sporculardan daha iyi gerçekleştirilmesi anlamına gelen "**Becerinin Sunumu**"; performans için fiziksel veya zihinsel optimum odaklanma için gereken duygular anlamına gelen "**Fiziksel ve Zihinsel Hazırlanma**"; sporcunun fiziksel benliğini algılama düzeyini irdeleyen "**Fiziksel Benlik Sunumu**"; antrenör, koç, aile üyeleri ve takım arkadaşları gibi önemli insanlar tarafından desteklenme anlamına gelen "**Sosyal Destek**"; antrenör veya koçun karar verebilme yeteneğine ve liderlik gücüne inanma anlamına gelen "**Antrenör/Koç Liderliği**"; başka bir sporcunun başarılı olarak sergilediği bir beceriyi izleme yoluyla elde edilen güven türü olarak adlandırılan "**Empati Deneyimi**"; mücadele edilen çevresel etmenlerde kendini rahat hissedebilme anlamına gelen "**Çevresel Rahatlık**"; spor ortamlarında yaşanan durumların istenilen şekilde olduğu düşünüldüğünde kazanılan güven duygusunu betimleyen "**Durumsal Uygunluk**" yapılarıdır (Vealey ve diğ., 1998).

Sporda güven kaynaklarının belirlenmesinden sonra hangi güven kaynağının sporda güvenin tespitinde en iyi belirleyici olduğu araştırılmış ve yüksek düzeyde sporda kendine güven duygusunun müsabaka için fiziksel ve zihinsel hazırlık üzerine

odaklanma olduğu saptanmıştır (Krane ve Williams, 1994).

Sporda güven duygusu süreksizlik ve geçicilik gösterebilmektedir. Bunun sebebi olarak zaman içinde belli olmayan dönemlerde kendine güven kaynaklarının etkisi olarak belirtilmektedir. Yani sporcunun farklı zamanlarda kendine güven kaynağı olarak neyi gördüğü, nasıl algıladığı ile değişebilen bir süreç izlemektedir. Bu konuda yapılan araştırmaların çoğu belli başlı bazı güven kaynaklarının davranışı, duyguları, zihni ve güvenin düzeylerini nasıl etkilediğini ortaya koyma gayesi ile planlanmıştır. Kendine güven kaynakları ile ilgili planlanmış çalışmalar, sporcuların bireysel özellikleri, organizasyonel kültür ve sosyal geçmişlerinin karşılıklı etkilerini açıklamaya yardımcı olmuşlardır (Chi-der ve diğ., 2003). Yapılan birçok çalışma kendine güven ve sporla bağlantılı güven konularının sporcu performansını belirlemede önemli faktörlerden bir olduğunu saptamıştır. Yapılan çalışmalarda kendine güven duygusu yüksek olan sporcuların, kendine güven duygusu düşük olan sporculara göre daha iyi yoğunlaştıkları, daha sağlıklı duygulara sahip olduklarını, oyun stratejilerini daha iyi uyguladıklarını, tempolarını ve performanslarını daha iyi kontrol ettikleri gözlemlenmiştir. Aynı zamanda farklı cinsiyetlerde ki sporcuların da farklı kendine güven kaynaklarından etkilenebildikleri ortaya konmuştur. O tür çalışmaların sonuçlarına göre uzmanlaşma, yeteneklerin gösterilmesi ve fiziksel benlik sunumu alt boyutlarında bayanlar ve erkekler arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır (Chi 1996; Gould ve diğ., 1999; Hays ve diğ., 2007; Mahoney ve diğ., 1987; Sonstroem 1997).

Sporda kendine güven kavramının sporcu performansı üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri bilimsel çalışmalar ile ortaya konulmuştur. Çalışma içerisinde sporda kendine güven kavramının kaynaklarının belirlenmesi amacıyla geliştirilen SKGKÖ'nin geçerliğinin ve güvenilirliğinin test edilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Çalışmaya futboldan 65 sporcu, basketboldan 82 sporcu, voleyboldan 56 sporcu, hentboldan 49 sporcu, atletizmden

35 sporcu, halk oyunlarından 33 sporcu, badminton dan 32 sporcu, tenisten 27 sporcu, dövüş sporlarından 14 sporcu, güreşten 8 sporcu ve step-aerobik ve bokstan 4'er sporcu olmak üzere toplam 409 sporcu gönüllü olarak katılmışlardır. Bütün katılımcıların yaş ortalamaları $\bar{X}_{\text{yaş}}=20.60$, $Ss=3.58$ 'dir. 192 erkek sporcunun yaş ortalamaları $\bar{X}_{\text{yaş}}=20.72$, $Ss=3.93$ ve 217 kadın sporcunun yaş ortalamaları $\bar{X}_{\text{yaş}}=20.47$, $Ss=2.81$ dir.

Veri Toplama Araçları:

Kendine Güven Kaynakları Ölçeği: Bu ölçek, kendine güven kaynaklarının kavramlaştırılması ve geçerli-güvenilir bir ölçek geliştirme amacı ile Vealey ve diğ. tarafından 1998 yılında geliştirilmiştir. Envanterdeki maddeler likert tipi 7'li ölçek ("hiç önemli değil" seçeneğinden "çok önemli" seçeneğine) kullanılarak cevaplandırılmaktadır. "1" karşılaştıkları durumların kendileri için hiç önemli olmadığını ifade ettikleri. "7" karşılaşılan durumun kendilerini güvenli hissetmelerinde çok önemli bir rol oynadığını ifade etmektedir. Bu bağlamda; katılımcılar "Benden daha önemli kişilerden destek alacağımı bilirim" v.b. sorulara cevap vermişlerdir. Orijinal ölçek 9 adet alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; *Uzmanlık, Becerinin Sunumu, Fiziksel ve Zihinsel Hazırlanma, Fiziksel Benlik Sunumu, Sosyal Destek, Antrenör/Koç Liderliği, Empati Deneyimi, Çevresel Rahatlık, Durumsal Uygunluk* alt boyutlarıdır. Ölçek toplamda 43 sorudan oluşmaktadır. Orijinal formda alt boyutun ayrı ayrı iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde Uzmanlık için .88, Becerinin Sunumu .86, Fiziksel ve Zihinsel Hazırlanma .79, Fiziksel Benlik Sunumu .78, Sosyal Destek .88, Antrenör/Koç Liderliği .92, Empati Deneyimi .90, Çevresel Rahatlık .93 ve Durumsal Uygunluk .71 olarak kabul edilebilir seviyede bulunmuştur. Tüm alt boyutları içine alan genel iç tutarlılık değeri de .90 olarak hesaplanmıştır. Bu değer tüm modelin güvenilirliği için kabul edici düzeyde bir sonuçtur (Vealey ve diğ., 1998).

Durumluk ve Sürekli Sportif Güven Envanteri: Türkçe konuşan örneklem üzerinde güvenilirliği test edilen "Durumluk ve Sürekli Sportif Güven

Envanteri" çalışmada ikincil veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Vealey (1986), tarafından geliştirilen envanterler durumluk ve sürekli olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Her bölüm 13 madde ve tek faktörlü yapıya sahiptir. Engür ve diğ. (2003) örneklemini 242 beden eğitimi öğretmeni adayından oluşturdukları çalışmada 13 maddeden oluşan Sürekli Sportif Güven Envanteri maddelerine uygulanan güvenilirlik analizinde ölçeğin iç tutarlılık katsayısını .91 ve maddeler arası korelasyonu ise .69 ile .53 arasında saptamıştır. Durumluk Sportif Güven Envanteri maddelerine uygulanan güvenilirlik analizi sonuçlarına göre ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .95 ve maddeler arası korelasyonu ise .67 ile .79 arasında saptanmıştır.

Çeviri Aşaması: Envanterin İngilizce orijinali, akademik olarak İngilizce eğitim görmüş yabancı dil hazırlık alanından 2, beden eğitimi alanından 1 uzman tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Elde edilen üç Türkçe envanterdeki maddeler karşılaştırılmış ve aynı çeviriye sahip maddeler belirlenmiştir. Aynı çeviriye sahip maddeler ve farklı çeviriye sahip maddelerin her bir çeviri şekli yeniden uzmana verilerek tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. İngilizce çeviri orijinal envanter ile karşılaştırılarak bir birine en yakın çeviriler ile Türkçe envanterin son şekli oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi: Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi için SPSS Windows paket programının 15.0 sürümünden faydalanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde belirleyici istatistik (aritmetik ortalama ve standart sapma), açıklayıcı faktör analizi ve Pearson Çarpım Momentleri Korelasyonu teknikleri kullanılarak anlamlılık düzeyi .05 ile belirlenmiştir.

Ölçüm araçlarının yapı geçerliği açıklayıcı faktör analizi uygulanarak test edilmiştir. Ölçeğe faktör analizi uygulayabilmek için örneklemin, ölçek madde sayısının en az 5 katı olması gerektiği belirtilmektedir (Hair ve diğ., 1998). Bu çalışmada örneklemin 409 katılımcıdan oluşması bu koşulun sağlandığını göstermiştir. Tek yönlü normalite için histogram ve Q-Q plot grafikleri çizdirilmiş, normalite testleri olan Kolmogorov Smirnov ve Shapiro Wilk testleri uygulanmış ve çarpıklık-basıklık değerleri test edilmiştir. Ayrıca, faktör analizi uygu-

layabilmek için, kısmi ilişkilerin yeterli olup olmadığını, verilerin dağılımının faktör analizi için uygun olup olmadığını test eden Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ve faktör analizinin değişkenler için uygun olup olmadığını gösteren Barlett Testi sonuçları göz önünde bulundurulmuştur (Tabachnick ve Fidell, 2001). KMO değeri (.82) için kabul edilir sınır olan .60'ın üzeri belirlenmiş (Stevens, 2002), Barlett Testi değerinin anlamlı olması koşulu aranmıştır. Faktör sayısının belirlenmesi için; (a) ölçeğin orijinalinde önerilen faktör sayısı, (b) öz değerlilik (eigenvalue) katsayısı ile beraber öz değerlere ait çizgi grafiği (scree test) sonuçları ve (c) yorumlanabilir faktör çözümü koşullarına bakılmıştır. Faktör analizinde ayrıca, faktör yükünün en az .30 olması (Tabachnick ve Fidell, 2001) koşulu esas alınmıştır. Maddeler arası ilişki olup olmaması durumu göz önünde bulundurularak, faktör analizi için döndürme tekniği maximum likelihood tekniği kullanılmıştır. Yapılan korelasyon matrisi analizinde .60'ın üstü ve .20 nin altında korelasyon değerlerine ulaşılmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için varimax döndürme yöntemiyle yapılan temel bileşenler faktör analizi kullanılmış, iç tutarlılığının belirlenebilmesi için Cronbach alfa katsayısı ve ölçüt geçerliliğinin belirlenebilmesi için Pearson Çarpım Momentleri Korelasyonu teknikleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Betimleyici istatistik sonuçları sporcuların maddelere verdikleri cevapların aritmetik ortalamalarının 5.04 ile 6.31 arasında değişirken standart sapma değerlerinin .87 ile 1.73 arasında değiştiğini göstermiştir. Buna göre sporcuların kendine güven kaynaklarını yüksek düzeyde algıladıkları söylenebilir.

Sporda kendine güven kaynakları ölçeği maddelerine uygulanan Faktör Analizi Varimax döndürme sonucunda 9 faktör yapısı belirlenmiştir (Tablo 1). Birinci faktör, performans için fiziksel veya zihinsel optimum odaklanma için gereken duygular anlamına gelen "*Fiziksel ve Zihinsel Hazırlanma*" 3. 4. 13. 22. 31. 38. maddelerden oluşmuştur. İkinci faktör antrenör veya koçun karar verebilme yeteneğine ve liderlik gücüne inanma an-

lamına gelen "*Antrenör/Koç Liderliği*" 9. 18. 27. 34. ve 43. maddelerden oluşmuştur. Üçüncü faktör başka bir sporcunun başarılı olarak sergilediği bir beceriyi izleme yoluyla elde edilen güven türü olarak adlandırılan "*Empati Deneyimi*" 12. 21. 30. 37. ve 41. maddelerden oluşmuştur. Dördüncü faktör antrenör, koç, aile üyeleri ve takım arkadaşları gibi önemli insanlar tarafından desteklenme anlamına gelen "*Sosyal Destek*" 1. 10. 19. 28. 35. ve 39. maddelerden oluşmuştur. Beşinci faktör becerilerin başkalarına gösterilmesi veya becerilerin diğer sporculardan daha iyi gerçekleştirilmesi anlamına gelen "*Becerinin Sunumu*" 11. 20. 29. 36. ve 40. maddelerden oluşmuştur. Altıncı faktör kişisel becerilerin geliştirilmesi veya o becerilerde uzmanlaşılması anlamına gelen "*Uzmanlık*" 5. 15. 23. 32 ve 42. maddelerden oluşmuştur. Yedinci faktör, spor ortamlarında yaşanan durumların istenilen şekilde oluştuğu düşünüldüğünde kazanılan güven duygusunu betimleyen "*Durumsal Uygunluk*" 6. 16 ve 25. soruları içermektedir. Sekizinci faktör, sporcuların kendi fiziksel yapılarını algılamalarını ifade eden " Fiziksel Benlik Sunumu" 8, 17, ve 26. sorulardan oluşmaktadır. Son faktör ise rekabet içeren ortamlarda rahatlık hissedebilme algısını tanımlamaya çalışan "Çevresel Rahatlık" 7, 14, 24 ve 33. sorulardan oluşmuştur. Ayrıca, orijinal formda var olan ve becerinin sunumu alt boyutu içindeki "Kazanırsam" maddesi faktör yükünün .30'ın altında kalması sebebiyle ölçekten silinmek zorunda kalmıştır.

Ölçekte yer alan dokuz alt boyutun iç tutarlılık katsayıları fiziksel zihinsel hazırlık alt boyutu için 0.78; koçun/antrenörün liderliği alt boyutu için .77; empati deneyimi alt boyutu için .73; sosyal destek alt boyutu için .74; becerinin sunumu alt boyutu için .78; uzmanlık alt boyutu için .73, durumsal uygunluk alt boyutu için .61, çevresel rahatlık alt boyutu için .58 ve fiziksel benlik sunumu alt boyutu için .41 olarak kabul edilebilir bir seviyede bulunmuştur (Tablo. 2).

Ölçeğin tüm alt boyutları ile birlikte genel iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde .94 olarak kabul edilebilir bir seviyede bulunmuştur.

Sporda kendine güven kaynakları ölçeğinin ölçüt geçerliliğinin test edilebilmesi amacı ile Sportif kendine güven ölçeği ile SKGKÖ arasında-

Tablo 1. Sporda kendine güven kaynakları maddelerine uygulanan açıklayıcı faktör analizi sonuçları

Maddeler	Fak. 1	Fak. 2	Fak. 3	Fak. 4	Fak. 5	Fak. 6	Fak. 7	Fak. 8	Fak. 9
Soru 4	.84								
Soru 3	.82								
Soru 31	.57								
Soru 13	.55								
Soru 22	.49								
Soru 38	.46								
Soru 27		.76							
Soru 34		.74							
Soru 43		.68							
Soru 18		.63							
Soru 9		.60							
Soru 41			.77						
Soru 37			.73						
Soru 12			.64						
Soru 30			.59						
Soru 21			.52						
Soru 1				.68					
Soru 28				.66					
Soru 10				.64					
Soru 39				.63					
Soru 19				.55					
Soru 35				.52					
Soru 40					.67				
Soru 36					.64				
Soru 11					.55				
Soru 29					.51				
Soru 20					.50				
Soru 5						.77			
Soru 15						.63			
Soru 42						.59			
Soru 32						.57			
Soru 23						.51			
Soru 6							.71		
Soru 16							.63		
Soru 25							.53		
Soru 8								.61	
Soru 17								.60	
Soru 26								.58	
Soru 7									.62
Soru 14									.62
Soru 24									.56
Soru 33									.54
Özdeğer	11.73	3.50	2.59	2.17	1.89	1.62	1.52	1.36	1.07
Açık. Var.	27.28	8.14	6.02	5.05	4.37	3.77	3.53	3.16	2.48
Top. Var.	27.28	35.43	41.44	46.49	50.86	54.63	58.17	61.40	64.57

Tablo 2. Faktörlerin Genel Güvenirlik Değerleri

Faktörler	Cronbach Alpha Değerleri	Madde Sayısı
Fak. 1 (Fiziksel/Zihinsel Hazırlık)	.78	6
Fak. 2 (Koçun Liderliği)	.77	5
Fak. 3 (Empati Deneyimi)	.73	5
Fak. 4 (Sosyal Destek)	.74	6
Fak. 5 (Becerinin Sunumu)	.78	5
Fak. 6 (Uzmanlık)	.73	5
Fak. 7 (Durumsal Uygunluk)	.61	3
Fak. 8 (Çevresel Rahatlık)	.58	4
Fak. 9 (Fiziksel Benlik Sunumu)	.41	3

Tablo 3. Sporda kendine güven kaynakları envanterinin ölçüt geçerliliğine ilişkin korelasyon katsayıları

	Sportif Kendine Güven Envanteri		
	Bayan	Erkek	Toplam
Fiziksel/Mental Hazırlık	.78	.72	.75
Koçun Liderliği	.55	.51	.52
Empati Deneyimi	.52	.58	.56
Sosyal Destek	.67	.69	.69
Becerilerin Sunumu	.51	.56	.55
Uzmanlık	.38	.41	.40
Durumsal Uygunluk	.43	.57	.50
Çevresel Rahatlık	.39	.54	.47
Fiziksel Benlik Sunumu	.58	.59	.58
Tüm Envanter	.54	.63	.58

ki ilişki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucuna göre, Sportif kendine güven ölçeği ile SKGKÖ arasında pozitif, anlamlı orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen korelasyon katsayısı .38 ile .78 arasında değişmektedir (Tablo 3).

TARTIŞMA

Çalışmada spor psikolojisi literatüründe performansı arttırıcı bir faktör olarak görülen kendine güven kavramının, sportif ortam dışı veya spor-

tif ortam içinde ki kaynaklarının belirlenmesi ve bu kaynaklardan hangisi veya hangilerinin performansı belirleyici olacağını ortaya koyabilme amacıyla Vealey ve arkadaşları tarafından 1998 yılında geliştirilen ve ilgili amacı belirlemede ölçüm aracı olarak sıkça kullanılan ve farklı araştırma gruplarında (Wilson, 2000, Vealey, 1998, Chi-der ve ark., 2003,) geçerli ve güvenilir sonuçlar vermiş olan Sporda Kendine Güven Kaynakları ölçeğinin Türk popülasyonuna uyarlanması amaçlanmıştır.

Araştırma verilerinin, faktör yapısı ortaya çıkarmaya uygunluğunu tespit etmek amacıyla, analizlerin ilk aşamasında KMO ve Bartlett küresellik testi uygulanmıştır. KMO testi için literatür incelendiğinde .60'den düşük değerin analiz yapmak için uygun olmayacağı ve .80 ve üzeri değerin ise iyi olduğu ifade edilmektedir. Elde edilen bulgulara bakıldığında KMO örneklem yeterlilik değerinin .82 olduğu görülmektedir. Bu da verilerin faktör çıkarmak için kullanıma uygun olduğunu göstermiştir. Bartlett küresellik testi sonucunun $p < .05$ olması korelasyon matrisindeki verilerin birim matrisinden farklı olduğu sonucunu verir, bu da söz konusu matrisden faktör çıkarılabileceği anlamına gelir (Şencan, 2005). Bu çalışma için yapılan Bartlett küresellik testi anlamlılık değerinin $p < 0.05$ olduğu görülmektedir.

İkinci aşamada yapılan temel bileşenler faktör analizi uygulamasında ölçekte bulunan 43 maddeden faktör yükleri .30'ın altında kalan bir madde ölçekten çıkartılmıştır. Bütün bu uygulamalar sonucunda 9 alt boyutlu ve 42 soruluk bir yapı saptanmıştır.

Vealey ve ark., (1998) Amerika Birleşik devletlerinde 395 sporcu üzerinde yaptığı çalışmada 9 alt boyut ve 43 soruluk bir yapı ortaya koymuştur. Wilson (2000) Kanadalı sporcular üzerinde yaptığı çalışmada 6 boyutlu 30 sorudan oluşan bir yapı ortaya koymuştur. Farklı kültürlerde yapılan ve farklı yaş grubu ve örnekleme sahip olan çalışmalarda birbirinden değişik sonuçlara ulaşılabildiği gözlemlenmiştir.

Bu analizlerden sonra ortaya çıkan ölçekte var olan 9 alt boyutun iç tutarlılık katsayılarının .41 ile .78 arasında değiştiği ve tüm maddelerin oluşturduğu genel iç tutarlılık katsayısının ise .94 ile kabul edilebilir seviyede bulunduğu saptanmıştır.

Çevresel Rahatlık ve Fiziksel benlik sunumu alt boyutlarının iç tutarlılık katsayılarının orijinal forma göre daha düşük seviyede çıkma sebebinin, aynı olguların farklı kültürler tarafından algılanmalarında ki değişik bakış açılarından dolayı olduğu düşünülmektedir.

Çevresel Rahatlık ve Fiziksel benlik sunumu alt boyutları dışındaki alt boyutların iç tutarlılık değerleri, hem Vealey ve ark. (1998) 'nın sporda ken-

dine güven kaynakları ölçeğini geliştirdikleri orijinal çalışmada ortaya koydukları alt boyutların iç tutarlılık değerleriyle, hem de Wilson (2000) 'ın Kanadalı üniversiteli, yetişkin ve lise öğrenci sporcuları, Hays ve ark. (2007)'nin dünya çapındaki 14 elit sporcu, Chi Der. ve ark. (2003) 'nin Nijeryalı elit erkek ve bayan futbolcuları üzerinde yaptıkları araştırmalardaki iç tutarlılık değerleriyle paralellik göstermiştir.

Sporda kendine güven kaynakları ölçeğinin orijinal formunun oluşturulduğu süreçte Uzmanlık, Sosyal Destek, Fiziksel - Zihinsel Hazırlık ve Becerilerin sunumu alt boyutlarının birincil düzeyde etkili kaynaklar oldukları ve Bayan sporcular için en önemli olarak görülen kaynağın Sosyal destek boyutu olduğu saptanmıştır. Erkek sporcular için sonuçlar incelendiğinde ise en önemli güven kaynağının Becerilerin sunumu alt boyutu olduğu bulunmuştur (Vealey ve ark., (1998) . Çalışmada elde edilen iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

SKGKÖ'nin ölçüt geçerliliğini test etmek için sportif güven ve sporda kendine güven kaynakları arasında hesaplanan korelasyon katsayısı SKGKÖ'nin ölçüt geçerliliğini ortaya koymaktadır. Sportif güven ölçeği ile sporda kendine güven kaynakları ölçeği arasında birbiri ile pozitif yönde ilişkili bulunması kişilerin sporda kendine güven kaynaklarını ortaya çıkarabilme güçleri arttıkça sportif güven düzeylerinin arttığını, sporda kendine güven kaynaklarını ortaya çıkarabilme güçleri azaldıkça sportif güven düzeylerinin de azaldığını göstermektedir. Yazılı kaynaklarda yer alan sportif güven ölçeklerinin sporda kendine güven kaynakları ile ilişkisinin ortaya konduğu çalışmalar (Martin ve Gill, 1991; Williams ve Krane, 1992; Wilson ve ark., 2004) bu çalışmanın bulgusunu desteklemektedir.

SKGKÖ ile ilgili var olan yazılı kaynaklarda (Wilson, 2000, Vealey 1998, Chi Der. ve ark. 2003) da belirtildiği üzere bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular da, ölçek geliştirmenin devamlılık gerektiren bir süreç olduğu, tutarlı bir yapı geçerliği ve güvenirliliği oluşturmak için farklı zamanlarda farklı örneklemlerle çalışılarak karşılaştırmalar yapılması gerektiği görüşünü desteklemektedir. Bu bağlamda, gelecekteki çalışmalarda daha yüksek

sayıda örneklem grubuyla doğrulayıcı (confirmatory factor analyses) faktör analizleri kullanılarak SKGKÖ'nin Türk popülasyonu için daha açık ve net olabilecek faktör yapısı belirlenebilir. Nitekim orijinal ölçeğin geliştirilme aşamasında araştırmacılar, (Vealey ve ark. 1998) farklı örneklemelerden veriler toplayarak faktör yapısının son haline karar verdiklerinin belirtmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm bu elde edilen sonuçlara bakılarak, Vealey ve ark. (1998) tarafından geliştirilmiş ve sportif performans ile ilgili önemli olduğu bilinen kendine güven duygusunu ortaya çıkaran kaynakların teorik alt yapısını oluşturma isteği ve bu altyapının ölçülmesi içinde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı oluşturmak niyeti ile yedi farklı alt bo-

yuttan oluşan, Sporda Kendine Güven Kaynakları Ölçeği'nin Türkiye'de sporda kendine güven ile ilgili çalışmalarda kullanılacak bir ölçek olduğu söylenebilir.

Gelecekte yapılacak benzer çalışmalarda test tekrar test güvenilirliğine bakılması ve mümkünse daha büyük örneklem grubuyla farklı yaş gruplarında ve farklı spor branşlarındaki sporcuların kendine güven duygularını ortaya koyan kaynaklar ortaya konulmalıdır.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

B. Okan MİÇOOĞULLARI
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, ANKARA
E-posta: okan@metu.edu.tr

KAYNAKLAR

- Bandura A.** (1997). *Self-efficacy: The Exercise of Control*. 219-226, New York: Freeman.
- Chi LK.** (1996). Stress management of athletes. *National Physical Education Quarterly*, 25 (4), 51 - 57.
- Chi-der D, Chen S, Hung-y C, Li-Kang C.** (2003). Male and female basketball players' goals orientation, perceived motivational climate, perceived ability and sources of sport confidence. *Sport Journal*, 3 (6).
- Cox RH.** (1994). *Sport Psychology: Concepts and Applications*. 234-236, Dubuque, IA; WBC Brown & Benchmark.
- Duda LJ.** (1992). *Motivation in Sports Settings: A Goals Perspective Approach*. G. C. Roberts (der.) Motivation and Sport and Exercise, 57-91. Champaign, Illinois: Human Kinetics.
- Gould D, Guinan, D, Greenleaf C, Medbery R, Peterson K.** (1999). Factors affecting Olympic performance: Perceptions of athletes and coaches from more and less successful teams. *The Sport Psychologist*, 13, 371-394.
- Hair JF, Anderson RE, Tahtam RL, & Black W.** (1998). *Multivariate Data Analysis*, 457-480, New Jersey: Prentice Hall.
- Hays K, Maynard I, Thomas O, & Bawden M.** (2007). Sources and Types of Confidence Identified by World Class Sport Performers. *Journal of Applied Sport Psychology*, 19, 434-456.
- Hardy L, Jones G, Gould D.** (2001). *Understanding Psychological Preparation for Sport: Theory and Practice of Elite Performers*. 385-395, Chichester: John Wiley & Sons.
- Krane V, Williams JM.** (1994). Cognitive anxiety, somatic anxiety, and confidence in track and field athletes: The impact of gender, competitive level and task characteristics. *International Journal of Sport Psychology*, 25, 203-217.
- Mahoney MJ, Gabriel TJ, & Perkins TS.** (1987). Psychological skills and exceptional athletic performance. *The Sport Psychologist*, 1, 181 - 199.
- Martin JJ, Gill DL.** (1991). The relationships among competitive orientation, sport-confidence, self-efficacy, anxiety, and performance. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13, 149-159.
- Tabachnick BG, Fidel LS.** (2001). *Using Multivariate Statistics* (4. basım), 582-645 London: Allyn and Bacon.
- Sonstroem RL.** (1997b). The physical self-esteem: A mediator of exercise and self-esteem. K.R. Fox (der.) *The Physical Self: From Motivation to Well Being*, 3-26, Champaign, IL: Human Kinetics.
- Stevens JP.** (2002). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences* (4. basım), 332-350, NJ: Lawrence Erlbaum Publish.
- Swain A, & Jones G.** (1992). Relationship between sport achievement orientation and competitive state anxiety. *The Sport Psychologist*, 6, 42-54.
- Şencan H.** (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. 70-90, Ankara: Seçkin yay.
- Vealey RS.** (1986). Conceptualization of Sport-Confidence and Competitive Orientation: Preliminary Investigation and Instrument Development. *Journal of*

Sport Psychology, 8(3), 221-246.

19. **Vealey RS.** (1988). Sport-Confidence and Competitive Orientation: An Addendum on Scoring Procedures and Gender Differences. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 10(4), 471-478.
20. **Vealey RS, Hayashi SW, Garner-Holman M, Giacobbi P.** (1998). Sources of sport-confidence: conceptualization and instrument development, *Journal of Sport & Exercise Psychology* 20(1), 54-80.
21. **Weinberger RS.** (2003). *Foundation of Sport and Exercise Psychology*, 42-54, Human Kinetics.
22. **Williams JM & Krane V.** (1992). Coping styles and self-reported measures on state anxiety and self-confidence. *Journal of Applied Sport Psychology*, 4, 134-143.
23. **Wilson RC.** (2000). Sources of sport-confidence of senior adult, college, and high school athletes. *Microform Publications, Oregon*.
24. **Wilson RC, Sullivan PJ, Myers ND, & Feltz D.** (2004). Sources of sport confidence of master athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 26, 369-384.